

ติดโลก

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

เทศน์พระ วันที่ ๔ มกราคม ๒๕๕๔

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม ธรรมะมันมีอยู่แล้ว ทำไมต้องทำ ทำไมต้องฟัง ในเมื่อเราก็มีธรรม เราก็รู้จักอยู่ธรรมะนี้ เด็กก็อ่านหนังสือได้ พระไตรปิฎกก็มีอยู่ ใครก็ค้นคว้าได้ ทำไมต้องฟังธรรม ฟังตัวเองก็ได้ เข้าใจตัวเองก็ได้ สิ่งที่เราเข้าใจได้อยู่แล้วทำไมจะต้องให้คนอื่นมาสอนด้วย

แต่ถ้าตัวเองสอน ตัวเองเข้าใจตัวเองนี้ ถ้าความเข้าใจของตัวเอง ความเข้าใจของเรา ในเมื่อทุกคนก็ยอมรับอยู่ว่าเรามีกิเลสอยู่ การมีกิเลสอยู่นี้มันเป็นความเห็นของเราทั้งนั้น มันไม่ใช่สังขารหรือ

สังขารขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คุณ เวลาแบ่งกัที่ทางรัฐบาลเขาพิมพ์มานี้เราใช้ง่ายได้ เราก็พิมพ์ได้ เราก็พิมพ์ของเราเอง ถ้าเราพิมพ์ของเราเอง เวลาใช้ง่ายไป ถ้าไม่มีใครรู้ ไม่มีใครตรวจสอบได้มันก็แบ่งกัเหมือนกันนั่นแหละ แต่ถ้าวันไหนเจ้าหน้าที่เขาตรวจสอบได้ว่า สิ่งนั้นได้พิมพ์แบ่งกัขึ้นมาด้วยความทุจริต ติดคุก ! นี่พูดถึงเหตุผลทางกฎหมายนะ

แต่ถ้าเหตุผลของวิญญูละะ เหตุผลของบุญของกรรมละะ ถ้าเหตุผลของบุญของกรรม เราก็เข้าข้างตัวเองทั้งนั้นละ ความว่าเข้าข้างตัวเองเห็นไหม เพราะมันตัดสินกันด้วยกรรม ตัดสินกันด้วยสังขาร ถ้าสังขารมันตัดสินเห็นไหม ตัดสินด้วยความเป็นจริง แต่จิตใจเราไม่จริง ถ้าจิตใจเราไม่จริง สิ่งที่เราศึกษามันก็เป็นเรื่องโลกทั้งนั้นละ

เรื่องของโลก เราเกิดมากับโลกนะ เวลาพูดถึงโลกกับธรรม นี่พูดถึงเหมือนกับการตะแบง สิ่งที่เป็นโลกกับธรรม โลกกับธรรม รู้ถึงคนพูดแล้วเวลาพูดใครก็พูดได้ โลกกับธรรม แล้วพฤติกรรมโลกกับธรรมหรือเปล่า มันก็ทำเหมือนกันนี่ละ อย่างว่าพูดเรื่อง

โลกๆ นี่ก็พูดอยู่ อย่างนี้เป็นโลกหรือเปล่า.. โลกสิ ออกมาจากปาก เพราะปากมนุษย์นี้ ชาติ ๔ มันเป็นเรื่องของโลก

แล้วธรรมะมันอยู่ไหน ? ธรรมะมันเป็นสิ่งที่สัมผัสด้วยความรู้สึกละ ถ้ามันสัมผัสด้วยความรู้สึกละ ความรู้สึกนั้นมันมีความจริงขึ้นมา มันก็สื่่อออกมาจากปากนี่ ปากคือชาติ ๔ ชาติ ๔ และขันธ ๕ ไม่ใช่จิต ชาติ ๔ และขันธ ๕ ไม่ใช่ธรรม

แต่เวลาธรรมะ สัจธรรม มันสื่่อออกมาจากอะไรละ มันก็สื่่อออกมาจากชาติ ๔ นี่แหละ มันสื่่อออกมาจากปากนี่แหละ แต่ปากที่ออกมาคือชาติ ๔ และขันธ ๕ ชาติ ๔ และขันธ ๕ ไม่ใช่จิตอยู่แล้ว

ชาติ ๔ และขันธ ๕ ไม่ใช่จิต ชาติ ๔ และขันธ ๕ ไม่ใช่ธรรม แต่ชาติ ๔ และขันธ ๕ มันเป็นเครื่องอาศัย มันเป็นที่อยู่ของจิต เพราะว่าจิตปฏิสนธิในไข่ ในน้ำคร่ำ ในครรภ์ ในโอปปาติกะ เห็นไหม การกำเนิด ๔ จิตมันกำเนิด พอจิตกำเนิดจิตกำเนิดด้วยกรรม

สิ่งที่เป็นการกรรม นี่วิญญูะ ผลของวิญญูะคือโลก ถ้าสิ่งที่โลก เราศึกษาแล้วเป็นโลกขึ้นมาแล้วเรามาศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมเองโดยชอบ นั่นละคือธรรมในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วพยายามสั่งสอนเรา รื้อสัตว์ขนสัตว์ไว้

คำว่ารื้อสัตว์ขนสัตว์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านเล็งญาณนะ เล็งญาณด้วยธรรมชาตุนใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เล็งญาณเข้าไปในใจของสัตว์โลกที่มีอุปนิสัย มีอำนาจาสนาแต่อายุขัยจะสั้นไป นี่รีบไปเอาคนนั้นก่อน คำว่าเอาก่อนนั้นก่อน นี่รื้อสัตว์ขนสัตว์อย่างนั้น

แต่ธรรมวินัยนี้มันเป็นสังฆธรรม ธรรมวินัยนี้มันเป็นทฤษฎี มันเป็นที่ที่เป็นนิยามของธรรม นิยามของธรรม ! กฎหมายต้องมีนิยามว่ากฎหมายบัญญัติเพื่ออะไร ใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้เป็นธรรม แต่นิยามขึ้นมาเพื่อชี้เข้ามาที่หัวใจนั้น แต่เราไปศึกษานิยามนั้น แล้วว่าสิ่งนั้นเป็นธรรม สิ่งนั้นเป็นธรรม โดยที่ว่าศึกษาโดยโลก ที่จิตใจเราเป็นโลก เพราะเรากำเนิด ๔ กำเนิดในวิญญูะ

กำเนิดในวิญญูณะนะ กำเนิดมาโดยกรรม เวลาเราเกิดมานี้เราเป็นมนุษย์ออกมา ประพฤติปฏิบัติ ออกมาประพฤติปฏิบัตินี้ สิ่งนี้ปฏิบัติโดยโลกๆ ใจ ถ้าเราตื่นไปกับโลก คูสิ ในเมื่อเราเกิดมาเป็นโลก แล้วโลกก็เกิด แก่ เจ็บ ตาย สิ่งที่ตายไปนี้มันสะท้อนใจเรา ไหมล่ะ

เรื่องโลกนะ เวลาคนอื่นตาย เรายังมีความสะท้อนใจ ถ้าญาติพี่น้องเราตาย ถ้าเรา ตาย เจ็บไข้ได้ป่วยมันก็สะท้อนหัวใจแล้ว คิดถึงความตายขึ้นมาเนี่ยเศร้าหมองแล้ว สิ่งที่ยัง ไม่ทันตายแล้วคิดถึงความตายมันก็สะท้อนหัวใจแล้ว

แต่ถ้าเราไปตื่นเต้นกับมัน แม้แต่ว่าคนอื่นเขาเกิด แก่ เจ็บ ตาย เราก็ไปตื่นเต้นกับ โลก แต่เวลาเราเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมาเราก็ไปตื่นเต้นกับโลก มันไม่เป็นธรรมเลย มันไม่ เป็นธรรมเลย

มรณานุสติ.. เวลาเรากำหนดถึงความตาย ความตาย ถ้าจิตใจมันหดเข้ามา จิตใจ มันหดเข้ามา..หดจากอารมณ์ความรู้สึก หดจากสัญญาอารมณ์ ถ้ามันหดจากสัญญา อารมณ์มันจะหดเข้ามาสู่ตัวมัน ถ้าหดเข้าสู่ตัวมัน แล้วตัวมันสัมมาทิฐิ สัมมาสมาธิ

สัมมาสมาธิถ้ามันย้อนกลับเข้ามา การค้นคว้า การดูแลรักษาของมันเห็นไหม ถ้า จิตใจมันดูแลรักษาเข้ามาเห็นไหม จากโลก ! จากโลกมันถึงจะเข้าสู่ธรรมไป

ธรรมะมันมาจากไหนล่ะ ? ดอกบัวเกิดจากโคลนตม เราเกิดมาจากโลก โลกซัดๆ ! สมมุติบัญญัติซัดๆ ! ในเมื่อเราเกิดมามันเป็นโลก เกิดมาโดยกรรมนี่ล่ะ แต่มันเป็น อริยทรัพย์ มันเป็นมนุษย์สมบัติ เพราะเกิดมามีธาตุ ๔ และขันธ ๕ นี่เป็นสัญญาอารมณ์ นะ

ธาตุ ๔ คือร่างกาย ขันธ ๕ คืออาการของใจ ขันธ ๕ คืออาการของใจมันเกิดจาก ใจ ตัวใจที่ไปเกิด เกิดเป็นเทวดาก็มีขันธ ๔ เกิดเป็นพรหมก็มีขันธ ๑ เกิดเป็นมนุษย์นี่ธาตุ ๔ และขันธ ๕

ขันธ ๕ มันไม่ใช่จิต ขันธ ๕ ไม่ใช่ความรู้สึก เพราะธาตุ ๔ และขันธ ๕ มันเกิด แก่ เจ็บ ตาย มันแปรสภาพตลอดเวลา แต่จิตมันไม่เคยตายไป ตัวที่จิตมันไม่เคยตายนี้มัน อยู่ไหน ตัวจิตที่ไม่เคยตายนี้มันอยู่ไหน ! ตัวนั้นจะเข้าสู่ธรรม ถ้าตัวนั้นยังเข้าสู่ธรรม

ไม่ได้ จิตไม่เคยตายแต่เวียนไปในวัฏฏะ เวียนเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เป็นมนุษย์ เป็นสัตว์เดรัจฉาน นรกอเวจี

แต่การเกิดเป็นมนุษย์กับใจอันนั้นมันแตกต่างกัน มันคนละอันกัน แต่มันอาศัยกัน มันอยู่ด้วยกัน อาศัยอยู่ด้วยกันด้วยอะไร เพราะเป็นเวรเป็นกรรมไง

นี่กรรมเป็นอินไตยนะ คำว่าเป็นอินไตยนี่การสร้างขนาดไหนมันถึงเป็นอินไตย เพราะมันคาดการณ์ไม่ได้ว่ามันมาจากไหน คาดการณ์ไม่ได้เพราะบุพเพนิวาสานุสติญาณ ไม่มีต้นไม่มีปลาย เวรกรรมมันสร้างมาซับซ้อนมาจนไม่มีต้นไม่มีปลาย ที่ทำมานะ

สิ่งที่ทำมานั้นต้องให้ผลแน่นอน นี่การให้ผลของมัน เพราะการให้ผลของมันถึงเกิดในวัฏฏะ เคยทำคุณงามความดีมา เทวดา อินทร์ พรหมมากที่ไปเกิดเป็นเทวดา อินทร์ พรหม นี่เป็นเพราะเหตุใดมา เราได้ทรัพย์สมบัตินี้มา เพราะเราได้ทำบุญกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเคยฟังเทศน์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเคยเห็นฉัพพรรณรังสีขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

นี่ไง สิ่งที่เกิดเป็นเทวดา อินทร์ พรหม นี่เขาได้แต่ใดมา เขาได้สถานะนั้นมา เขาได้มาอย่างใด ถึงได้สถานะนั้น เพราะเขามีการกระทำอันนั้น

จิตของมนุษย์ที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์นี้ก็เหมือนกัน สิ่งที่เราเกิดเป็นมนุษย์นี้ เราทำแต่ใดมา เราทำบุญกุศลสิ่งใดมาถึงได้มาเกิดเป็นมนุษย์ ถ้าสิ่งนี้เกิดเป็นมนุษย์เห็นใหม่ นี่ที่กรรมให้ผล ที่กรรมให้ผล นี่ไง ในเมื่อมีการกระทำมา มีเวรมีกรรมมา มันจะต้องมีวาระของมัน วาระที่กรรมมันให้ผล ไปเกิดในสถานะไหน กรรมที่ให้ผลเห็นใหม่ มันถึงมาเกิดเป็นมนุษย์นี่ไง สิ่งที่มาเกิดมันถึงไม่ใช่จิตใจ แต่ตัวจิตมันเคยสร้าง ตัวจิตมันเคยทำ ตัวจิตนี้เป็นผลของวัฏฏะทั้งนั้น นี่เรื่องโลกๆ หมดเลย ตื่นโลก

เวลาบุพเพนิวาสานุสติญาณ เวลาตื่นโลกคือย้อนอดีตชาติไป คนรู้อดีตชาติ รู้อภิญา ๖ นี่โลกๆ ทั้งนั้น มันเป็นเรื่องของโลก ไม่ใช่เรื่องของธรรมเลย เรื่องของธรรมคือมันเข้าสู่อริยสัจ เข้าสู่ความจริง ถ้าเข้าสู่ความจริงมันเข้าอย่างไร เห็นไหม

เราตื่นโลกนะ คุณสิ เรามีความเสียใจ มีความกระเทือนหัวใจต่อกัน ในเมื่อมันมีความแปรปรวนไป สิ่งในโลกนี้มันแปรปรวนไป นี่โลกนี้พร่องอยู่เป็นนิจ โลกนี้ไม่เคยเต็ม วิทยาศาสตร์จะเจริญขนาดไหน คุณสิ คุณถึงปลูกสร้างต่างๆ สิ่งปลูกสร้างที่ใหญ่โตมาก ค่าบำรุงรักษาต่อปีนี่เท่าไร เราไปเห็นแต่สิ่งที่สำเร็จแล้ว สิ่งสำเร็จเป็นรูปร่างขึ้นมา เราว่าสวยงามมากๆ ค่าบำรุงรักษา ค่าดูแลนั่นล่ะ นี่มันดูแลเท่าไร นี่ถึงว่าเรื่องโลกใจ

เรื่องโลกมันเป็นอนิจจัง มันไม่มีสิ่งใดคงที่หรอก โลกนี้พร่องอยู่เป็นนิจ สิ่งที่มีอยู่นี้มีอยู่ด้วยการบำรุงรักษา ด้วยความดูแล เห็นไหม คุณสิ ภูเขาเลากาขนาดไหน คุณสิ ขั้วโลกเหนือขั้วโลกใต้ น้ำแข็งมันยังละลายเลย อุณหภูมิมันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สิ่งนี้มันเปลี่ยนแปลงมันเป็นไป

แล้วนี่เราสร้างวัตถุขึ้นมา แล้วเราพยายามจะดูแลมันว่าสิ่งนั้นเจริญ สิ่งนี้เจริญ มันเจริญก็เจริญอยู่บนความเสื่อม เพราะมันเสื่อมในตัวเราเองใจ นี่เรื่องโลก โลกพร่องอยู่เป็นนิจนะ เราตื่นโลก เพราะเราตื่นโลก เราไปยึดโลกเห็นไหม ยึดว่าสิ่งนั้นต้องสมความปรารถนา สิ่งนั้นต้องเป็นผลประโยชน์ของเรา

ศึกษารธรรมก็เหมือนกัน ศึกษาธรรมด้วยความโง่ ศึกษาโดยเถรตรง ต้องเป็นอย่างนั้น ต้องเป็นอย่างนั้น มันเป็นเรื่องจริงหรือเปล่าล่ะ ความเป็นจริงมันจริงอย่างไร มันเกิดขึ้นมาได้อย่างไร สติมันก็มีแต่ชื่อ สมาธิไม่ต้องพูดถึงเลย เวลาปัญญาที่สัญญาทั้งนั้น ว่าปัญญาๆ นะ ก็จำพระพุทธรูปเจ้ามันจะเป็นปัญญาได้อย่างไร

ในเมื่อมันจำมา แล้วพอจำมาแล้วคลาดเคลื่อนไม่ได้ พอออกจากนอกขอบเขตนี้ไปก็ถือว่าผิดพุทธพจน์ พุทธถึงพุทธพจน์ นี่สิ่งที่จำมา มันจำมาไม่ได้แม้แต่ คุณสิ คุณเอกสารเห็นไหม เวลาเขาถ่ายโอนกัน เขายังต้องเซ็นมอบให้ต่อกัน นี่เอกสารเขายังต้องเซ็นมอบให้ต่อกันเลย เอกสารจะไปยึดของเขามาว่า เอกสารของคนนี่จะเป็นของเรา เป็นไปไม่ได้ ! เป็นไปไม่ได้ ! เขายังต้องมอบกันนะ มอบอำนาจต่อกันเพื่อให้ไปทำเอกสารนั้น นี่เอกสารนะ เอกสารที่เป็นสิ่งที่โลกเขาคิดขึ้นมา เพื่อให้เป็นต้นขั้วบัญชีที่ควบคุมวัตถุต่างๆ

แต่ความเป็นจริงในวิภวณะล่ะ ความเป็นจริงในวิภวณะนะ เรื่องโลก ถ้าเราไปตื่นกับมัน เราตื่นกับโลก เราจะเข้าสู่ธรรมะไม่ได้ เราไม่ตื่นโลก เราก็เป็นโลก ไม่ตื่นโลกแล้วทั้งมัน

ไปซะไหม ไม่ตื่นโลกก็ไปอยู่ดาวอังคารสิ ไม่ตื่นโลกเราก็ไปอยู่พระจันทร์ซะ โลกทั้งไว้
นี่ โลกไม่ใช่ธรรม ดาวอังคารจะเป็นธรรม ดวงจันทร์จะเป็นธรรม มันก็ไม่ใช่

นี่มันอยู่ด้วยกันเห็นไหม ดีและชั่วมันอยู่ด้วยกัน ทำดีความชั่วก็ไม่มี ทำชั่วความดี
ก็หายไป นี่กลางๆ อพยากฤต สิ่งนี้แล้วเราจะทำอย่างไรให้มันเกิดขึ้นมากับเรา

นี่เรื่องโลก เรานี้ติดโลก เราถึงเข้าสู่ธรรมะไม่ได้ เราติดทุกอย่าง เราติดเพราะ
วิทยาศาสตร์นี่เป็นเรื่องโลก ถ้าวิทยาศาสตร์เป็นเรื่องโลก มันจำเพาะเจาะจงต้องเป็นอย่าง
นั้น แต่ถ้ามันเป็นธรรมไม่เป็นอย่างนั้นหรอก คุณต้นไม้ ต้นไม้เวลามันเจริญเติบโตขึ้นมา
เวลาปลูกขึ้นมา จากเมล็ด จากกล้าไม้ มันเติบโตขึ้นมา วงรอบของปีมันโตขึ้นขนาดไหน
มันมีวงรอบของปีของมัน มันมีวงจรของมัน มันยังหมุนของมันไป

แล้วการกระทำของเราละ ความรู้สึกของเราละ ถ้าเราจะมีกรกระทำนี้ เราจะไม่มี
ความรู้สึกรับรู้อะไรเลยหรือ หัวใจของเราไม่รับรู้อะไรเลยหรือ ถ้ารับรู้อยู่นี้รับรู้
เรื่องโลกๆ เห็นไหม แล้วยึดมัน ยึดสิ่งที่เป็นโลก ยึดให้มันเป็นตามความเป็นจริงของเรา
เราไปตื่นกับมันนะ ยิ่งกระแสนักเห็นไหม กระแสนักเขาเป็นไป

กระแสนักมันเป็นผลของวิญญูะ คนเกิดมา คนทำคุณงามความดีมา คุณดี เราเห็น
ไหม คุณอย่างชนกลุ่มน้อยต่างๆ ที่เขาเกิดในแต่ละพื้นที่ เขาเกิดมาอย่างไร ทำไมเขาไปเกิด
ที่นั่น ทำไมเรามาเกิดที่นี่ เกิดในประเทศอันสมควรเห็นไหม กำเนิด ๔

พอกำเนิด ๔ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดในประเทศอันสมควร สมควร
ความพอดีของมันไง แล้วสมควรที่ไหน ความสมควรของภูมิประเทศ ความสมควรของ
ที่เกิด ที่เกิดคือพ่อแม่ไง ถ้าพ่อแม่เป็นผู้เลี้ยงดูมา พ่อแม่กล่อมเกลี้ยงเลี้ยงดูมานะ พ่อแม่
จะสร้างนิสัย จะควบคุม จะฝึกอบรมให้เราเข้าสู่สัจธรรม เข้าสู่สัจธรรมนะ

เพราะเรื่องโลกต้องอาศัยอยู่ แต่อาศัยเกิดในวิญญูะ อาศัยเกิดในเวรในกรรม แต่ถ้า
เรามีจิตนิสัยนะ เราจะเข้าสู่ธรรม ถ้าเข้าสู่ธรรมเพราะอะไร เพราะมีที่ไปที่ไปไง ถ้าเรา
จะเข้าสู่ธรรมเข้าอย่างไร แต่เราเกิดมาในพุทธศาสนาเห็นไหม พุทธศาสนาสอนให้ถึง
ที่สุดแห่งทุกข์ ทุกข์มันเกิดที่ไหน ทุกข์มันเกิดที่ไหน นี่ที่สุดแห่งทุกข์ เราไม่รู้ทุกข์มัน
เกิดที่ไหน แล้วมันจะสิ้นสุดได้อย่างไร

ถ้าเรายังไม่รู้ที่มาที่ไป มันจะสิ้นสุดได้อย่างไร คูสิ เราจะเดินทางเห็นไหม เราต้องรู้ต้นกำเนิดว่าเราอยู่ที่ไหน แล้วเราจะไปที่ไหน แล้วไปถึงเป้าหมายหรือเปล่า ไอนี้มันเป็นอากาศไปหมดเลย นี่ที่สุดแห่งทุกซ์จะเป็นอวกาศ จะเป็นความว่าง แล้วมันอยู่ที่ไหนล่ะ มันอยู่ที่ไหน ก็มันเป็นความว่างไง นี่ไง นี่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่โลก !

โลกเพราะอะไร โลกเพราะอวิชชา ในเมื่อตัวเองไม่รู้ ในเมื่อจิตมันไม่รู้ สิ่งที่มาได้มาถึงจะเป็นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันก็พูดด้วยความไม่รู้ ใจพูดธรรมะด้วยความไม่รู้ แต่ถ้าเป็นความรู้ เวลาครูบาอาจารย์ที่แสดงธรรม เห็นไหม เวลาท่านพูดถึงมรรคผล ท่านจะพูดออกมา ท่านพูดแล้ว ท่านบอกแล้ว แต่คนฟังไม่เป็น พอคนฟังไม่เป็น ไม่เข้าใจ พอไม่เข้าใจ มันก็ออกเหมือนกัน

ถ้าเหมือนกัน ครูบาอาจารย์ท่านรู้ว่าวุฒิภาวะไม่ถึง ท่านหยุดเลย เพราะพูดไปแล้ว สีซอใจ แม้แต่สีซอให้ควายฟัง ควายบางตัวมันยังรู้ภาษานะ มันรู้ภาษาว่าเจ้าของมันต้องการสิ่งใด เจ้าของมันต้องการอะไร เจ้าของมันควรสั่งให้ทำการสิ่งใด ควายมันยังทำได้เลย ! ไอนี้มนุษย์แท้ๆ ฟังธรรมะแล้วเหมือนสีซอ เพราะครูบาอาจารย์ท่านรู้ว่าสีซอนะ ท่านไม่สีหรือก นี่วุฒิภาวะของใจ

ถ้าใจของครูบาอาจารย์ท่านรู้ของท่านนะ นี่ธรรมมันอยู่ที่ไหน ธรรมมันอยู่ที่ไหน ธรรมมันออกมาจากการแสดงธรรมนั้นแล้ว แต่ถ้าผู้ที่ปฏิบัติเห็นไหม เวลาหลวงปู่มันท่านเทศนาว่าการ เวลาพระปฏิบัติอยู่มิมีมหาศาลเลย คนคิดไปว่าเป็นปุถุชน ปุถุชนนะ ควบคุมใจของตัวเองไม่ได้ ทำความสงบของใจไม่ได้ แต่ถ้าใครควบคุมใจของตัวเองได้ ต้องมีสติปัญญา มีคำบริกรรมขึ้นมา มันจะเป็นกัลยาณปุถุชน ปุถุชนและกัลยาณปุถุชน แตกต่างกันได้ด้วยการควบคุมจิต

ถ้าปุถุชนควบคุมจิตไม่ได้ มีแต่จิตควบคุมเรา มีแต่กิเลสควบคุมเรา มันจะคิดไปตามอำนาจของกิเลส กิเลสมันจะยุแห่ตะแคงรั้อย่างไร มันคิดอย่างไร มันก็คิดไปตามประสากิเลส แล้วเข้าใจว่านั่นเป็นธรรม เป็นธรรมเพราะอะไร เป็นธรรมเพราะเป็นความคิดของเรา คิดแล้วสบายใจ คิดแล้วความคิดมันครอบรอบของมัน มันคิดแล้วมัน

สะดวกสบายของมัน ก็กิจกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่เขาเรียกว่าคิด ว่าสิ่งนั้นเป็นธรรม

แต่ถ้าผู้ที่เป็นกัลยาณปุถุชน จะมีสติปัญญา จะยับยั้งความคิด เพราะความคิดคือการส่งออก ถ้าไม่มีจิตความคิดเกิดจากไหน อารมณ์ความรู้สึกเกิดจากไหน อารมณ์ความรู้สึก สัญญาอารมณ์เป็นอาหารของใจ ใจมันกินอาหาร กินอารมณ์อันนั้น

ถ้าใจมันกินอารมณ์อันนั้น แสดงว่าใจมันเคลื่อนออกมากิน ใจมันเคลื่อนออกมา มันถึงกินอารมณ์ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ชั้น ๕ ไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ชั้น ๕ ในเมื่อจิตมันมีความคิด จิตมันคิดเรื่องธรรมะ จิตมันไปรู้เรื่องธรรมะ นี่สังขารปรุงแต่ง ถ้ามันคิดเรื่องธรรมะ คิดขนาดไหน มันส่งออก มันส่งออกมาที่คิด คิดเรื่องอะไร คิดเรื่องธรรมะ ถ้าคิดเรื่องธรรมะ มันจะเข้ามาถึงตัวมันได้ไหม นี่ใจปุถุชน

แต่ถ้ากัลยาณปุถุชน เขากำหนดพุทโธ พุทโธ ความคิดนั้น.. เขาเปลี่ยนจากความคิดนั้นมาเป็นพุทโธ ความคิดนั้นมันคิดตามสัญญาอารมณ์ แต่เราคิดเราตรึกในธรรม ใช้พุทธานุสติ พุทโธ พุทโธ พุทโธ เห็นไหม ก็เป็นความคิดเหมือนกัน แต่ความคิดอันหนึ่งคิดตรึกธรรมะของพระพุทธเจ้า อัฐุ เปรตแพรวณะ คิดจินตนาการไปนะ นี่บรรลุธรรม ตรัสรู้ธรรม ไปตกนรกจกเปรต มันยังว่ามันบรรลุธรรมอยู่นะ

แต่ถ้าพุทโธ พุทโธ พุทโธ อยู่ที่นี่ มันเป็นข้อเท็จจริง พุทโธนี้พุทธานุสติ จิตมันกำหนดพุทโธ พุทโธ พุทโธ หรือปัญญาอบรมสมาธิ มันก็เป็นความคิดเหมือนกัน สัญญาอารมณ์ไม่ใช่จิต ความคิดไม่ใช่จิต แต่มันเกิดจากจิต แต่พุทโธ พุทโธ นี่มันก็เป็นความคิดเหมือนกัน

แต่มีสติปัญญา พุทโธ พุทโธ พุทโธ เพราะความคิดมันสะสม ความคิดมันอยู่ตัวของมัน ความคิดมันไม่ส่งออก ความคิดไม่ได้ส่งที่ความคิดที่เป็นสัญญาอารมณ์ สัญญาอารมณ์มันคิดสิ่งใดมันมีอารมณ์ร่วม มีอารมณ์ดี อารมณ์ชั่ว อารมณ์สุข อารมณ์ทุกข์ นี่ปุถุชน

แต่กัลยาณปุถุชนนะ ถ้าปัญญาอบรมสมาธิสติมันทันความคิด ความคิดนี้คิดแล้วคิดเล่า คิดแล้วมีความสุข ความทุกข์เห็นไหม ความสุขก็พอใจ ความทุกข์ก็ไม่พอใจ คิด

เรื่องธรรมะ ธรรมะที่พอใจก็ธรรมะของเรา ถ้าธรรมะที่ไม่พอใจก็ธรรมะของเทวทัต เพราะเราไม่พอใจ เราให้ค่าทั้งนั้นเลย

แต่ถ้ามีสติปัญญามั่นทน มันบอกว่า เอ็งคิดเรื่องอะไร คิดถึงว่ามันเป็นบุญกุศล หรือมันเป็นบาปอกุศล คิดแล้วมันเป็นประโยชน์หรือเป็นโทษเห็นไหม มันก็หัดตัวเข้ามาๆ ถ้าหัดตัวเข้ามาเห็นไหม นี่ก็ลยณปุณฺณ

ปุณฺณคือคนควบคุมใจของตนเองไม่ได้ กัลยาณปุณฺณควบคุมจิตได้ พอควบคุมจิตได้ จิตมันเข้าสมาธิได้ง่าย รูป รส กลิ่น เสียง เป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร เป็นบ่วงก็รัดคอจิตไว้ เป็นพวงดอกไม้ก็ล่อใจ.. ล่อให้คิด ล่อให้ใช้ความคิดไง มันล่อให้ออกไปไง นั่นเป็นเรื่องกิเลสทั้งนั้น

เวลาครูบาอาจารย์ท่านเทศนาว่าการเห็นไหม ในเมื่อหมู่สงฆ์อยู่ด้วยกัน ปฏิบัติด้วยกัน จากปุณฺณเป็นกัลยาณปุณฺณ จากกัลยาณปุณฺณถ้ายกขึ้นโศคาปัตติมรรคพิจารณากาย เวทนา จิต ธรรม ถ้าเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม สติปัญฺฐาน ๔ เกิดที่นี่ ถ้าเกิดที่นี่เห็นไหม เรื่องโลกๆ ใหม ... โลกทั้งนั้นเลย

แต่โลกนี้ โลกเพื่อจะพ้นจากโลก เพราะมันเป็นเรื่องโลก มันเป็นเรื่องสมมุติบัญญัติทั้งนั้นละ แต่สมมุติบัญญัติด้วยสติปัญญา กับสมมุติบัญญัติด้วยความเพ้อเจ้อ ! ปกติศึกษาด้วยความเพ้อเจ้อ ศึกษาด้วยความเห็นของตัวเอง ตัวเองก็คิดว่าตัวเองถูกหมดละ เพราะคิดเห็นไหม คุณเด็กสิ เด็กเวลาปล่อยให้เล่นตามสบายของเด็ก เด็กมันจะมีความสบายใจของมัน ถ้าเด็กเราจะให้ศึกษา ให้เป็นหน้าที่การงาน เด็กจะอึดอัดขัดข้องมาก

จิต ! จิตถ้าปล่อยให้ไปตามความคิดของเขา เขาจะคิดของเขาไปตามธรรมชาติของเขา สิ่งนั้นเป็นธรรม สิ่งนั้นเป็นธรรม อะไรก็เป็นธรรมไปหมดเพราะความพอใจ ถ้าคิดตามความสะดวก ตามความพอใจของตัวเอง ได้แสดงออกตามทวิคตลาภของจิต จิตแสดงออกตามทวิคตลาภเต็มที่ อันนั้นเป็นธรรม แต่ถ้ามีสติปัญญาควบคุม ผิดแล้ว !

สติปัญญาควบคุม อันนั้นไม่ดีสักอย่าง ไม่มีอะไรดีสักอย่างเลย เพราะบังคับตัวเรา ไม่มีอะไรดีสักอย่างเลย แต่ที่ไม่มีอะไรดีสักอย่าง มันจะเป็นดี แต่ที่ปล่อยตามใจตัวเองนั่น ที่ว่าเป็นความดีนั้นจะเป็นความชั่ว ! ปล่อยตามความคิด ปล่อยตามความเห็น

ของตัวทั้งนั้นล่ะ อันนี้เป็นธรรม เป็นธรรมหมดละ เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เราไม่รู้อะไรเลย เราอยู่กับความรู้สึกนึกคิด เราอยู่กับความเพ้อเจ้อ

แต่ถ้าเป็นธรรม เราอยู่กับความบังคับ เราอยู่กับสติปัญญา สิ่งนั้นจะตั้งตัวขึ้นมา จิตมันสงบขึ้นมามันจะมีกำลังของมัน มันมีความสุขของมัน ถ้ามีความสุขขึ้นมาใช้ใหม่ ออกรู้ ออกพิจารณา นี่เราไม่คิดในโลกนะ ตื่นโลก อยู่กับโลก ..

อยู่กับโลกก็อยู่กับสัญญาอารมณ์ทั้งหมดละ เวลาพูดออกมาก็ห้ามพูดเรื่องโลกๆ นะ ให้พูดธรรมะ แต่พูดธรรมะ ถ้าจิตใจมันไม่เป็นธรรม พูดธรรมะก็เป็นโลก ถ้าจิตใจผู้มีธรรม พูดโลกก็เป็นธรรม เพราะเอาโลกมาเทียบเคียงให้เห็นธรรม

เห็นธรรมคืออะไร คือเรามีความดีความชั่ว เรารู้จักดีชั่วแล้ว รู้จักคุณประโยชน์ และไม่เป็นคุณประโยชน์ แล้วเราเลือกเอา สิ่งนี้เลือกเอา แล้วแยกแยะเอา แยกแยะเอา เพราะอะไร เพราะเราเกิดกับโลก ดอกบัวเกิดกับโคลนตม ! สังขธรรม ความรับความรู้สึก จะเกิดจากใจ

ถ้าใจมันเกิดมานี้มันคลุกเคล้ากับอวิชชา คลุกเคล้ากับอนุสัย มันนอนเนื่องมากับใจ แต่เราไม่เคยยับยั้ง ไม่เคยแยกแยะ คุณวิเศษที่เขาเอามาทำอุตสาหกรรม ทำสิ่งต่างๆ แม้แต่อาหารการกิน เขายังเลือกเลย เลือกว่าสิ่งใดมีคุณหรือมีโทษ

ถ้าสิ่งใดที่มีโทษ เห็นไหมอาหารรู้จักเลือกนะ อันนี้ไม่ดี แล้วจะเลือกแต่สิ่งที่ดีๆ แต่ความรู้สึก ความนึกคิดนี้เลือกไม่เป็น เลือกไม่ได้ เพราะยังเลือกขึ้นมาถือว่ามีความลำบากขัดข้อง แต่ถ้ามันกินแต่อวิชชา กินแต่ขี้ ! ขี้โลก ขี้โกรธ ขี้หลง หลง ! หลงแล้วกินเข้าไป กินเข้าไปก็ว่าสิ่งนั้นเป็นความดีๆ เพราะมันชอบ มันหลงนะ มันดีของมันเห็นไหม แต่ถ้ามีสติไปยับยั้งนี้มันจะเป็นสังขธรรม

เวลาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จิตสนิทเย็นดี เหมือนกับน้ำฝน น้ำฝนจิตสนิท มีรสชาติที่เป็นความบริสุทธิ์ ไม่มีรสชาติอื่นแอบแฝงเลย ชอบไหม ? ไม่ชอบ

แต่ถ้ามีรสชาติที่เราพอใจ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ขี้โลก ขี้โกรธ ขี้หลง.. ชอบ ถ้าสิ่งนั้นชอบมันก็เป็นตามแต่จริตนิสัยไป อันนี้มันเป็นเรื่องของกิเลสค้นหาความ

ทะยานอยากนะ ดูเรื่องโลกสิ โลกแม้แต่การเกิด การตาย นี่ก็เป็นเรื่องโลก ความแปรสภาพไปก็เป็นโลก

เราเกิดมานี้ บวชมานี้ ๑ พรรษา ๒ พรรษา ๓ พรรษา ก็เป็นโลกนะ โลกมันแปรปรวนไง เห็นไหม ๑ ๒ ๓ ๔ มันเพิ่มขึ้นมานี้ มันแก่แล้วนะ แก่โดยรอบของมัน แต่แก่วงรอบด้วยมรรคญาณ ถ้าด้วยเกิดมรรคใจ แก่ด้วยคบะธรรม ถ้าเป็นคบะธรรม ยิ่งแก่อีก

ดูสิ มะพร้าวยิ่งแก่อิ่งมัน ยิ่งแก่อิ่งเป็นประโยชน์ สิ่งที่เราศึกษา การประพฤติปฏิบัติของเราขึ้นมา เราจะต้องแก่ เราแก่โดยวงรอบ แก่ด้วยวิชา แก่ด้วยสติปัญญา ถ้าแก่ด้วยสติปัญญานะ เราเองนะ เราเข้ามาเห็นไหม เรามีการเปลี่ยนแปลงไหม เด็ก ! มันเปลี่ยนแปลงมาเป็นผู้ใหญ่นะ แล้วมันเปลี่ยนแปลงไปจนชราคร่ำคร่า แล้วมันจะตายไป

จิตของเราบวชเข้ามา ๑ พรรษา ๒ พรรษา ๓ พรรษา มันมีวุฒิภาวะขึ้นมาใหม่ มันแก่วงรอบขึ้นมาบ้างหรือเปล่า เราแยกแยะได้ถูกต้องบ้างไหมว่า อะไรควร และอะไรไม่ควร สิ่งที่จะไรควรและอะไรไม่ควรนี้เราควรจะแยกแยะได้ สิ่งที่ควรและไม่ควรนี้มันเป็นเรื่องโลก ๆ นะ

โลกๆ นี่เรายังแยกไม่ถูกเลยว่า อะไรถูกต้อง อะไรไม่ถูกต้อง แล้วเราจะมีสติปัญญายับยั้งหัวใจเราได้อย่างไร หัวใจของเรานี้มันเป็นโลกๆ ละเลยละ แล้วหัวใจของเราเนะ ใจของคน อารมณ์ความรู้สึกของคน เปรียบเหมือนช้างสารที่ตกมัน เวลาเราคิด ความคิดเวลามันยุเห่เราเนะ คิดขึ้นมาแล้วเราควบคุมไม่ได้เลย จิตใจนี้มันฟาดวงฟาดงาในหัวใจของเรา มันทำลายเราเนะ มันวิ่งเต้นผ่านกระโถคนะ มันจะเอาตามแต่ใจของมัน มันเดือดร้อน มันฟาดวงฟาดงาในใจของเรา เราไม่รู้เลย เรากลับชอบใจ เรากลับว่าชอบ สิ่งนี้คิดถูก คิดดี เป็นประโยชน์

แต่เวลาเรายับยั้งมันเห็นไหม ยับยั้งไว้ ช้างสารที่มันตกมัน เอามันผูกไว้กับต้นไม้ ด้วยโซ่ ด้วยหวาย ต่างๆ ผูกยึดมันไว้กับต้นไม้ พุทโธ พุทโธ ด้วยสติ ผูกยึดมันไว้กับต้นไม้ ช้างสารนั้นมันเดือดร้อนมาก มันดิ้นรนมาก แล้วสติเราละ ปัญญาของเราละ มันดิ้นรนมากขนาดไหน มันเป็นประโยชน์หรือเป็นโทษละ

ถ้ามันเป็นประโยชน์ เราจะทำหรือไม่ทำ ถ้ามันเป็นโทษมันก็เป็นสิ่งไม่ดี ถ้ามันเป็นประโยชน์กับเราเห็นไหม นี่ข้างสารที่ตกมันนะ มันวิ่งไล่ทำร้ายเขาเนะ มันเองเอางวงมาทำร้ายคนอื่น มันก็แทงเขาไป มันต้องไปตายข้างหน้าแน่นอน เจ้าหน้าที่รัฐจะไม่ปล่อยไว้ให้ข้างสารนี้ไปทำลายทุกๆ คนหรอก เจ้าหน้าที่ที่ต้องกำจัดมัน เพราะเอามันไว้แล้วมันทำลายคนอื่น

หัวใจของเราเหมือนข้างสารที่ตกมัน ความคิด ความปรุง ความแค้น มันอยู่ในใจของเรา เราไม่รู้หรอก ว่าความคิด ความปรุง ความแค้นนี้ มันเที่ยวทำลายใครบ้าง ถ้ามันจะทำลายใครมันก็ต้องทำลายตัวมันเอง มันทำลายตัวมันเองเพราะอะไร เพราะเคี้ยวเขาจะฆ่ามัน มันทำลายคนอื่น ข้างสารไปทำลายคนอื่น เจ้าหน้าที่เขาจะไว้มันไหม เขาไม่ไว้เด็ดขาด เพราะมันทำลายคนอื่น นี่เป็นรูปธรรม

แต่ความคิดของเรามันเป็นนามธรรม พอเป็นนามธรรม มันเที่ยวทำร้ายคนอื่นมันเป็นมโนกรรม สิ่งที่มีมันเป็นมโนกรรม ทำร้ายใคร ทำร้ายเขา ใครเขาไม่รับรู้ด้วย มันก็เท่ากับทำร้ายตัวเอง พอมันทำร้ายตัวเอง กรรมมันเกิดขึ้นมา นี่มันเป็นกรรมก็ไม่ได้ตัวว่าเป็นกรรม

แต่ถ้าเราปฏิบัติขึ้นมา สิ่งนี้มันชัดเจนว่ามันเป็นกรรม และไม่เป็นกรรม ถ้าเป็นกรรมเราจะแก้ไข เราจะดูแล เราจะรักษา เพราะ ! เพราะเรามาแก้ไข เพราะเรามีอำนาจวาสนา เพราะเราเกิดมาเป็นชาวพุทธ พบพระพุทธศาสนา ออกบวชเป็นพระสงฆ์

ออกบวชเห็นไหม ภิกษุเห็นภัยในวัฏสงสาร เราจะพ้นจากวัฏฏะ แล้วมันสกปรกที่นี่ ที่นี่เป็นจุดกำเนิดของวัฏฏะ ถ้าเราไม่ทำลายจุดกำเนิดของวัฏฏะ เราจะไปทำลายกันที่ไหน ในเมื่อจุดกำเนิดของวัฏฏะ ปฏิสนธิวิญญาณ วิญญาณปฏิสนธิ วิญญาณตัวเกิดในกำเนิด ๔ เกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เกิดในมนุษย์ เกิดในนรกอเวจี จุดกำเนิดมันอยู่ที่นี้

ถ้าเราจะทำลายทำความสะอาด เราไม่ทำลายที่จุดกำเนิด จุดเกิดของมันแล้วเราจะไปทำลายที่ไหน ถ้าเราจะทำลายที่นี่เห็นไหม นี่เป็นธรรมหรือยังนี่ นี่ก็ยังไม่โลกอยู่นะ โลกเพราะอะไร ? เพราะสัมมาสมาธิก็คือโลก จิตก็คือโลก โลกคือผลของวัฏฏะ เทวดา

อินทร์ พรหม เกิดมาจากไหน เทวดา อินทร์ พรหม ก็เป็นจิต มันมีของมัน มันเป็นโลก
ทั้งนั้นละ ผลของวิญญูเป็นโลกทั้งนั้น

แต่ถ้าจะเป็นธรรม ต่อเมื่อมันเข้ามาวิปัสสนาญาณ วิปัสสนาจะเข้าสู่วิปัสสนามัน
จะเห็นโทษของมันนะ มันเห็นโทษของการคิดในสมาธิ คิดในโลก ถ้าคิดสมาธิก็อยู่ใน
โลก ถ้าคิดสมาธินี้มันมีความสุขของมันก็เข้าใจว่า ว่างๆ ว่างๆ เป็นนิพพาน ว่างๆ เป็น
นิพพาน

ว่างๆ เดียวมันก็ไม่ว่าง ว่างขนาดไหนมันก็แปรปรวน มันเป็นอนิจจังทั้งหมด ไม่มี
มีอะไรคงที่ทั้งหมด สิ่งนี้เป็นโลกทั้งนั้น ถ้ามันเป็นโลกเห็นใหม่ เป็นโลกแต่มีสติปัญญา
ถ้ามีสติปัญญา ออกพิจารณา ถ้าออกพิจารณาในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม ถ้า
พิจารณากายเห็นใหม่ นี่เส้นทางออกสู่วิญญู เห็นใหม่ วิญญู วิวิญญู มันจะออกมาสู่
วิญญูเห็นใหม่ นี่เราจะออกจากโลก

เราตื่นโลกนะ เราภาวนาไปนะ ถ้าไม่ภาวนาเราก็ตื่นกับแสง สี เสียง จากโลกจาก
ภายนอก เขาเคารพศรัทธา เขาตักเตือนกัน นี่ตื่นกับโลก นี่โลกธรรม ๘.. โลกธรรม ๘
ธรรมะเก่าแก่ มันมีของมันอยู่แล้ว สรรเสริญก็คิด นินทาก็คิด ทุกอย่างคิดซ่องไปหมดเลย

แต่เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเห็นใหม่ เราจะพ้นจากโลก เราอยู่กับโลก ต้อง
หาโลกให้เจอ หาจุดกำเนิดให้เจอ หาตัวเองให้เจอ แล้วเอาตัวนั้นแยกแยะใคร่ครวญ
พิจารณาผลของการเกิดและการตาย ถ้าผลของการเกิดและการตาย ความคิดหนึ่งก็ชาติ
หนึ่ง ความคิดหนึ่งก็ภพหนึ่ง ความรู้สึกอันหนึ่งก็เป็นภพหนึ่ง พิจารณามัน แก้ไขมัน
แก้ไขของเราจนเป็นประโยชน์กับเรา

สิ่งนี้เป็นงานของเรา งานของโลกเขาอบเหงื่อต่างน้ำ เพื่อหาปัจจัยเครื่องอาศัย
เกิดมาเพื่อความมั่นคงของชีวิต ทำมาหากินกันเพื่อความมั่นคงของชาติตระกูล เวลาผู้รับ
มรดกตกทอดจากพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยายมา ก็พยายามจะรักษาสິงนั้นไว้เพื่อไม่ให้ย่อยสลาย
ไปในชีวิตของเรา เพื่อส่งต่อให้กับชาติตระกูลจากลูกจากหลานไป นี่เขารักษาด้วย
สมบัติของโลก

เราเป็นพระ สมบัติของพระคือศีลธรรม ศีลคือความปกติของใจ ธรรมะคือจิตใจ
มันได้วิชัย สัมโพธิคุณ วิชัยธรรม วิชัยสังฆธรรม เรารื้อค้น สมบัติของเราอยู่ที่นี้ สมบัติ
ของพระเราคือศีลธรรม ถ้ามีศีลมีธรรมขึ้นมา มันเข้าใจได้หมดเลย

ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นถูกต้องดังามทั้งนั้น แต่เพราะ
หัวใจสกปรก เพราะหัวใจความรู้เห็นของใจไปตะแบง ดีความเอาตามความพอใจ
ความชอบใจของตัวเองเท่านั้น แต่ถ้าเราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ศึกษามาแล้ว วิเคราะห์ วิจัย ทดสอบว่ามันจริงหรือไม่จริง ในปัจจุบันนี้ทำได้หรือไม่ได้

ทางโลกเขาบอกว่า สิ่งที ๒,๐๐๐ กว่าปีนี้มันล้ำสมัย ในปัจจุบันนี้โลกเจริญ เรา
จะต้องพัฒนาให้ทันโลก เวลามันทุกขณะ คนสมัยพุทธกาลก็ทุกข์ คนสมัยปัจจุบันก็ทุกข์
คนสมัยอนาคตก็ทุกข์ สิ่งที่ว่าทุกข์นี้ ทุกข์คือสังขาร อริยสัจ.. ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค
ถ้ารู้จักทุกข์ ทุกข์มาจากสมุทัย สมุทัยคืออยากและไม่อยาก หรือยืนยันไว้ สิ่งนี้ถ้าเรามี
ปัญญาใคร่ครวญ แล้วปัญญามันเกิดได้อย่างไร

ปัญญามันเกิดได้ต่อเมื่อมีสติ แล้วมีสมาธิถึงจะเกิดปัญญา ถ้าไม่มีสติ ไม่มีสมาธิ
เป็นสัญญา สิ่งที่เป็นสัญญา สิ่งทีใคร่ครวญอยู่นี้โดยสัญญาอารมณ์ทั้งนั้น ถ้าโดยสัญญา
อารมณ์ทั้งนั้นเหมือนกับเทคโนโลยี เราเลียนแบบ เราก็อบปี้เขามา เราทำสินค้าด้วยการ
ลอกเลียนแบบทั้งนั้น แต่การลอกเลียนแบบของโลกเขานี้ ลอกเลียนแบบจนเขาชำนาญ
จนเขาคิดเป็นทำเป็น เขาจะพัฒนาไปได้

ไอ้ที่เราศึกษามานี้ มันก็เหมือนลอกเลียนแบบ แต่ถ้าเราลอกเลียนแบบด้วยเราจะ
พัฒนา ไม่ใช่ลอกเลียนแบบมาทำแบบสินค้าที่เขาหาผลประโยชน์ใส่ตัว ลอกเลียนแบบ
มาเพื่อธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นอย่างนั้น สิ่งทีมันยังภาวนาไม่
เป็นนี่มันก็พยายามใช้สัญญาพิจารณาขึ้นมา

แล้วถ้ามันเป็นขึ้นมาเห็นไหม สุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญา
ภาวนามยปัญญามันจะเกิดขึ้นมาเห็นไหม จากโลก ตื่นโลก อยู่กับโลก จะพ้นจากโลก
ด้วยวุฒิภาวะ ด้วยสติปัญญา ด้วยการใคร่ครวญของเรา เพื่อประโยชน์กับชีวิตของเราเอง
นะ

เราเป็นนักบวช เราเป็นพระ เราศึกษามานี้ วันคืนล่วงไปๆ นี่เรื่องโลก ดุติ ในหมู่คณะเรา พระสมภารก็ตายไปแล้ว เขาตายไปแล้วนี้ไม่ใช่ด้วยความดีใจนะ เขาตายเพราะหมดอายุขัยของเขา เขาสร้างคุณงามความดีของเขา

กิริยาของกาย ภาษากายนี้ปิดบังกันไม่ได้ ภาษาคำพูด ภาษาต่างๆ ปิดได้หมด ภาษากายมันแสดงออก ภาษากายของเขาหนึ่ง เขาอยู่ประจำที่เห็นไหม อยู่มาก็ปี ภาษากายของเขาแสดงออกถึงหัวใจเขานี้มีหลักเกณฑ์ของเขา แล้วเขาก็พยายามประพฤติปฏิบัติของเขา ถึงที่สุดของเขา มันสะท้อนเราไหมละ

เราเป็นหมู่คณะกันนะ ต้นไม้ต้นหนึ่ง ใบไม้หนึ่งได้หลุดจากขั้วไปแล้ว แล้วใบไม้ที่ยังอยู่ในต้นนี้ เราพยายามจะบำรุงรักษาไหม ถ้าบำรุงรักษาเห็นไหม เราจะไม่ตื่นโลก แล้วเราจะพ้นจากโลกด้วยการประพฤติปฏิบัติของเรา เอวัง